

Obeth, quod est seruitus. Qui fuit Booz, quod est fortis. Qui fuit Salmon, quod est scabibilis, vel pacificus. Qui fuit Naalon, quod est augurium, vel serpentinus. Qui fuit Aminadab, quod est populus voluntarius. Qui fuit Ara, quod est erectus, vel excelsus. Qui fuit Efron, quod est sagitta. Qui fuit Phares, quod est diuilio. Qui fuit In da, quod est confitens. Qui fuit Iacob, quod est supplantator. Qui fuit Isaac, quod est risus, vel gau diu. Qui fuit Abraham, quod est pater multarum gentium, vel videns populum. CHR Y. Martheus quidem taquam qui

Iudeis scriberet, nihil statuit vltius scribere, nisi quod ab Abraham & David Christus processerat: hoc enim maxime placabat Iudeos, Lucas vero sicut qui omnibus communitur loquebatur vltius protendit sermonem attingens vsque ad Adam. vnde sequitur. Qui fuit Thare. G L O. Quod interpretatur exploratio, siue nequitia. Qui fuit Nachor, quod est requieuit lux. Qui fuit Seruth, quod est corrigia, vel comprehendens lorum, vel per seclio. Qui fuit Ragau, quod est agros, vel pascens. Qui fuit Phales, quod est diuidens, vel diuiliu. Qui fuit Heber, quod est transitus. Qui fuit Sale, quod est tollens. Qui fuit Chai nan, quod est lamentatio, vel possessio eorum. B E D A. Nomen & generatio Chai nan iuxta hebraicam veritatem neque in Gene si, neque in verbis diuini inuenitur, sed Arphaxat Selaa, vel Sale filium nullo interposito genuisse perhibetur. Scito ergo Luca hanc generationem de lxx. Interpretum editione sumplisse, vbi scriptum est, quod Arphaxat cxxxv. annorum genuerit Chai nan, & ipse Chai nan, cum xxxv. fuerit annorum, genuerit Sale. Sequitur. Qui fuit Arphaxat. G L O. Quod est fanans depopulatione. Qui fuit Sem, quod est nomen, vel nominatus. Qui fuit Noe, quod est requies. A M B R O. Noe quidem iustus inter dominice generationes commemoratio non debuit pretermitti, vt quia edificator ecclesie nascebatur, cum sui generis auctorem premissis se videatur, quia in typo ante fundauerat. Qui fuit Lamech. G L O. quod est humiliatum, vel percutientem percussum, vel humilem. Qui fuit Mathusalem, quod est mortis, vel mortuus est. Interrogauit. A M B R O. Huius vltra diluuium numerantur anni, vt quia solus est Christus vnus, cuius vita nullam sentit aetatem in maioribus quoque suis, non sensisse diluuium videtur. Qui fuit Enoch, & hic pietatis dominice, & diuinitatis manifestu in dicitur est, eo quod nec mortem senserit dñs, & ad caelum remeauerit, cuius generis auctor raptus ad caelum est. vnde manifestum est Christum potuisse non mori, sed voluisse vt nobis mors illa prodesset. & ille quidem raptus ne malitia mutaret cor eius, dñs autem quem malitia facili mutare non poterat, eo vnde venerat, naturae suae maiestate remeavit. B E D A. Pulchre autem a baptizato Dei filio vsque ad Deum patrem ascendens, lxx. gradu Enoch ponit, qui dilata morte translatus est in paradysum, vt significet eos qui in gratiam adoptionis filiorum ex aqua & spiritu sancto regenerantur: interim post corporis abolitionem aeternam suscipiendos in requiem. Septuagenarius enim propter septimam sabbati illorum requiem significat, qui iuuante Dei gratia decalogum legis implerunt. G L O. Interpretatur autem Enoch deditio. Qui fuit Iared, quod est defendens, siue continens. Qui fuit Malaleel, quod est laudatus Dei, vel laudans Deum. Qui fuit Chai nan, vt supra. Qui fuit Enos, quod est homo desperans, vel violens. Qui fuit Seth, quod est positio, siue posuit. A M B R O. Seth posterior filius Adae, non siletur, vt cum duae sint populi generationes, significaretur in typo in posteriore potius quam in priore generatione Christum numerandum. Sequitur. Qui fuit Adam. G L O. Quod homo vel terrenus, vel indigenus. Qui fuit Dei. A M B R O. Quid pulchrius potuit conuenire, quam vt sancta generatio a Dei filio inciperet, & vsque ad Dei filium du ceretur, creaturisque praecederet in figura, vt natu in veritate seque retur, ad imaginem factus praerit, propter quem Dei imago descenderet. Putauit etiam Lucas ad Deum Christi originem referendam, vt Christus generator Deus sit, vel in generationem veram patris, vel in lauacri & regenerationem mystici auctoris mune ris. Et ideo non a principio generationem eius cepit describere, sed postea quod baptizatus eius explicuit, vt & in naturam, & in gratiam Dei filium demonstraret. Quod autem euidentius diuinae generationis indicium, quod de generatione dicturus patrem praemissis loquentem: Tu es filius meus dilectus. A V G. de Confen. euan Satis etiam per hoc demonstrat, no se ideo dixisse Ioseph filium Hely, quod de illo genitus, sed quod ab illo potius illi fuerit adoptatus, cum etiam ipsum Adam filium dixit, cum sit fa-

ctus a Deo, sed per gratiam, quam postea peccando amisit taquam filius in paradiso constitutus sit. T H E O. Ideo etiam generationem finit in Deum, vt addiscamus, quod qui in medio sunt, praetres Christi ad Deum erigunt, & filios Dei faciunt, vt etiam crederetur Christi generatio sine semine fuisse. q. d. Si non credis, quod secundus Adam factus sit sine semine, deuenias ad primum Adam, inuenies enim absque semine factu a Deo. A V G. de Conf. euang. Et Mattheus quidem significat care voluit dominum descendente ad nostram mortalitatem: ideo generationes ab Abraham usque ad Christi natiuitatem descendendo commemorauit ab initio euangelii sui. Lucas autem non ab initio, sed a baptismo Christi generationes narrat, nec descendendo, sed ascendendo taquam Sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans: vbi testimonium perhibuit dicens: Ecce qui tollit peccata mundi. Ascendendo autem peruenit ad Deum, cui mundati, & expiati reconciliamur. A M B R O. Nec hic Euangelista discrepare vi deatur, qui veterem ordinem secuti. Nec mireris si ab Abraham plures secundum Lucam successiones vsque ad Christum sunt, pauciores secundum Mattheum, cum per alias personas generationem faceris esse decursum. Potest enim fieri, vt alii longeuam transegerint vitam: aliter vero generationis viri in matuta aetate dececerint, cum videamus quam plures senes cum suis nepotibus viuere, alios vero viros statim filios obire susceptis. A V G. de Con euan. Conuenientissime autem Lucas baptizato domino generationes per septuaginta septem personas sursum versus numerat. Nam & ascendens ad Deum, cui per peccatorum abolitionem reconciliamur expressus est, & per baptismum fit homini omnium remissio peccatorum, quae illo numero significatur: nam undecies se ptem, septuaginta & septem sunt. In denario autem perfectio beatitudinis est, vnde manifestu est quod transgressio denarii designat peccatum per superbiam plus aliquid haberi cupientis, hoc autem se ptes propterea ducitur, vt motu hominis facta significetur illa transgressio. Ternario enim numero incorporea pars hominis significatur: quaternario vero corpus, motus autem in numeris no exprimitur, cum dicimus: vnum, duo, tria: sed cum dicimus: semel, bis, ter, vnde p septies. xj. significatur motu hois facta transgressio.

CAP. IIII.

Esus autem plenus spiritu sancto regressus est a Iordane, & agebatur

Abraham usque ad Christi natiuitatem descendendo commemorauit ab initio euangelii sui. Lucas autem non ab initio, sed a baptismo Christi generationes narrat, nec descendendo, sed ascendendo taquam Sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans: vbi testimonium perhibuit dicens: Ecce qui tollit peccata mundi. Ascendendo autem peruenit ad Deum, cui mundati, & expiati reconciliamur. A M B R O. Nec hic Euangelista discrepare vi deatur, qui veterem ordinem secuti. Nec mireris si ab Abraham plures secundum Lucam successiones vsque ad Christum sunt, pauciores secundum Mattheum, cum per alias personas generationem faceris esse decursum. Potest enim fieri, vt alii longeuam transegerint vitam: aliter vero generationis viri in matuta aetate dececerint, cum videamus quam plures senes cum suis nepotibus viuere, alios vero viros statim filios obire susceptis. A V G. de Con euan. Conuenientissime autem Lucas baptizato domino generationes per septuaginta septem personas sursum versus numerat. Nam & ascendens ad Deum, cui per peccatorum abolitionem reconciliamur expressus est, & per baptismum fit homini omnium remissio peccatorum, quae illo numero significatur: nam undecies se ptem, septuaginta & septem sunt. In denario autem perfectio beatitudinis est, vnde manifestu est quod transgressio denarii designat peccatum per superbiam plus aliquid haberi cupientis, hoc autem se ptes propterea ducitur, vt motu hominis facta significetur illa transgressio. Ternario enim numero incorporea pars hominis significatur: quaternario vero corpus, motus autem in numeris no exprimitur, cum dicimus: vnum, duo, tria: sed cum dicimus: semel, bis, ter, vnde p septies. xj. significatur motu hois facta transgressio.

CAP. IIII.

Post baptismum Christus tentatur, innuens nobis, quod postquam erimus baptizati tentationes immineant nobis. unde dicitur: Iesus autem plenus spiritu sancto regressus est a Iordane. CYRILL.

Dudum dixit Deus: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, eo quod sunt caro. ubi vero regeneratione per aquam & spiritum ditati sumus, facti sumus diuinae naturae participes, per spiritum autem participationem diuinitatis, aut in multis fratribus primus, recepit spiritum, qui & spiritus dator est, ut etiam ad nos per ipsum perueniat gratia spiritus sancti. ORIGEN. Quam do igitur legis Iesum plenum spiritu sancto, & in actibus scribitur de Apostolis, quod repleti fuerint spiritu sancto, vnde ne aequales patres esse Apostolos Saluatori. Quomodo enim si uolueris dicere: Haec uasa plena sunt uino, uel oleo, non statim dices, quod equali mensura sunt plena? sic & Iesus, & Paulus pleni erant spiritu sancto: sed vas Pauli multo minus erat quam Iesu, & tamen erat secundum mensuram suam utrumque repletum. Accepit itaque baptizatus, Saluator plenus spiritu sancto, qui super eum in specie columbae de caelis uenerat, ducebatur a spiritu, quia quotquot spiritu Dei ducuntur: hi filii Dei sunt. ille autem supra omnes proprie filius Dei erat. B E D A. Nec ut autem ueniret in dubium a quo spiritu ductum, siue expulsum: alii Euangelistae dicent in desertum, consule Lucas demum intulit: Et agebatur in deserto a spiritu quadraginta diebus. nequid contra eum ualuisse spiritum putaretur immundus, qui plenus spiritu sancto quaeuicque uolebat agebat. G R E C V S. Si uero non arbitrio proprio nostram uitam disponimus, quomodo ipse traheretur inuitus? Quod ergo dicitur agebatur spiritu: huiusmodi habet intellectum: Spiritus spirituales duxit conuersationem: uocem exhiberet tentati. B A S I. Non enim uerbo prouocans inimicum: sed opere uisitans querit desertum: delectatur enim diabolus in deserto no patitur esse in uribus, contristat ipsum concordia ciuium. A M B. Agebatur igitur consilio in deserto, ut diabolum prouocaret: nam nisi ille certasset, non mihi iste uicisset. Mysterio, ut illum Adam de exilio liberaret, qui de paradiso in desertum eiectus est.

lib. 2. ca. 4. Homil. 29. Oracione in sancta la uacrum. lib. 2. c. 6. Hom. 29. In sermone praef. loci.

est. Exemplo, vt ostenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuidere, & tunc magis esse cauendum ne mysterii gratiam deserat mentis infirmitas. vnde sequitur. Et tentabatur a diabolo. CYRILL. Ecce factus est in Athletis iubens agones Deus in his qui coronant sanctorum vertices. G R E G. 3. Moral. Hostis tamen noster mentem mediatoris Dei & hominum tetatione quassare non ualuit: sic. indignatus est: tentationes exterius suscipere, vt tamen eius mes interius diuinitati in haerens inconcussa permaneret. ORIGEN. Tentatur autem Iesus a diabolo quadraginta diebus, & quae fuerint tentamenta nescimus, quae ideo forsitan praetermissa sunt, quia maiora erant quae uel literis traderentur. B A S I. Vel dominus per quadragenam intentionis mansit. nouerat enim diabolus, quod ieiunabat, & no fame secebat: & io no audebat accedere. vnde sequitur. Et nihil manduca. in ill die. Ieiunauit siquidem, ostendens quod illi qui se uult ad pugnas tentationum accingere sobrietates est necessaria. A M B R O. Tria igitur sunt quae ad usum proficiunt salutis humanae: sacramentum, desertum, & ieiunium. Nemo nisi qui legitime certauerit, coronatur. nemo autem ad certamen uirtutis admittitur, nisi prius ab omnibus ablutus maculis delictorum gratiae coelestis munere consecretur. G R E G. Nazan. Quadraginta siquidem diebus ieiunauit nihil manducans: erat enim Deus, nos autem ieiunium possibilitati proportionamus, licet zelus aliquibus progressi suadeat ultra posse. B A S I. Sed tamen si se uentum est carne, vt per egestatem alimenti naturalis vigor eius soluiatur, neque vt ad vltimatum torporem intellectus uigretur per dissolutionis excessum. vnde dominus noster semel hoc peregit, sed per totum consensuens tempus ordine debito gubernauit corpus, & similiter Moyses, & Helias. CHR Y. Valde autem prudenter factum est, quod in ieiunando eorum non excessit numerum, ne scilicet putaretur apparenter uenisse: non autem recepit carnem, ut praeter humanam esse naturam. A M B R O. Quadraginta autem dierum myrticum numerum recognoscis, tot enim diebus aquas abyssi effusus esse meminit, & tot ieiunio dierum sanctificatio resusum cepit serenois ostendit clementiam. tot ieiunio dierum Moyses perceptionem legis emeruit. tot annos in eremo constituti patres pa nem Angelorum consecuti sunt. A V G. de Con. euan. Numerus autem iste laboriosus temporis sacramentum, quo sub disciplina regis Christi aduersus diabolum dimicamus. Hic enim numerus temporalem uitam significat: tempora enim annorum quadraginta uicibus currunt, quadraginta autem quater habent de cerni. Porro ipsa decem ab vno vsque ad quatuor progrediente numero consummantur, quod declarat, quod quadraginta dierum ieiunium: hoc est humilitatem animae consecrauit & lex, & Prophe ta per Moysen, & Heliam, & euangelium per ipsum domini ieiunium. B A S I. Verum quia non elurire supra hominem est: asumpsit dominus passionem famis indicans eam non esse peccatum, & concessit cum uoluit naturae humanae, quae sua sunt pari & age re. vnde sequitur. Et consummatis illis esuriit. Non coactus ad necessitatem quae praestatur naturae, sed quasi prouocans diabolum ad duellum. Sentiens enim diabolus, quia ubi fames, ibi imbecillitas, aggreditur ad tentandum, & quasi tentationum excogitator, famem Christo patienti, suadebat lapidibus appetitum se dare. vnde sequitur. Dixit autem illi diabolus filius Dei, es, dic lapidi huic vt panis fiat. A M B R O. Tria praecipue docemur tela esse diaboli, quibus ad conuertendam mentem hominis conuenit armari, gule uinum, aliud iactantia, tertium ambitionis. Inde ergo cepit vnde iam uicit. A. Adam. Distans igitur cauere gulam, cauere luxuriam, quia telum est diaboli. Sed quid sibi uult talis sermo? Si filius Dei es, nisi quia cognouerit Dei filium esse uenturum, sed uenisse per hanc infirmitatem corporis no putabat? Aliud est explorantis, aliud tentantis: ideo profiteretur se credere, & homini conat illudere. O R I. Rogato autem patre a filio panem, nec dante lapidem pro pane, iste quasi aduersarius, & fallax, pro pane dat lapidem. B A S I. Suadebat quidem lapidibus appetitum sedare: hoc est permutare desiderium ab alimento naturali ad existentiam patris naturam. O R I. Puro etiam, quod vsque hodie lapidem diaboli ostendit, & hortetur singulos ad loquendum, & dic vt lapis istis panis fiat. Si uideris haereticos dogmatum suorum mendacium pro pane comedere: scito lapidem eorum esse sermonem, quem monstrat ei diabolus. B A S I. Dissipator autem tentationu Christus, no repellit a natura famem. vnde sequitur. Et rñdit ad il. Iesus. Scri est quia non in so. pa. vi. ho. sed in oi uerbo Dei. T H E O. q. d. non solis panibus humana natura sustentatur: immo sufficit uerbum

Dei ad nutriendum uniuersam naturam humanam. Taliter pastus est Israeliticus populus, colligens annis quadraginta manna, & gaudens uolatilium praeda. Diuino consilio Helias conuiuius habuit coruus. Heliseus herbis agretilibus socios nutriuit. CYRILL. vel aliter. Terrenis cibis terrenum nostrum alitur corpus: anima uero ronalis diuino uerbo uigoratur ad bonam habitudinem spiritus: non. n. naturam incorporea corpus alit. G R E. Niff. Vnde non alitur uirtus pane, nec per carnes bene se habet aia & pinguecit. alius epulis uita sublimis e ducat & creseit. nutri mentum boni castitas panis, sapientia pulmentum, iustitia portus, impassibilis status delectatio bene sapere. A M B R O. Vides igitur quo genere utatur armorum, quo hominem a spiritualis nequitię incursionem defendat aduersum incitamenta gulae. non. n. quasi Deo uirtu potestate: quid. n. mihi proderat? Sed quasi homo comuni sibi accepti auxilio, vt diuino pabulo lectiois intentus fame corporis negligat: alimentu uerbi acquirat. non enim potest qui uerbum sequitur panem desiderare terrenum, humanis enim diuina praestare non dubium est. simul cum dicit. Non in solo pane uiuit homo. ostendit hominem esse tentatum: hoc est susceptionem nostram. non suam diuinitatem, b. T H E O. Primo inimicus Christum de gula tentauerat, sicut & Adam: deinde de cupiditate, siue auaritia, in hoc quod ostendit ei omnia regna mundi. vnde sequitur. Et tu. illum diabolus, & ostendit ei omnia reg. or. ter. in mo. temporis. G R E G O. in Homil. Quid mirum si se permisit ab illo in montem duci, qui se pertulit etiam a membris ipsius crucifigi? T H E O. Sed qualiter ostendit ei omnia regna orbis terrae? Quidam dicunt, quod mente haec ei ostendit. ego autem dico, quod sensibilibus, & in phantasia apparere fecit. T I T V S. Vel descripte orbem uerbo, & uelut quandam domum intentionis eius manifestat, vt existimabat. A M B R O. Bene autem in momento temporis secularia, & terrena monstrantur. non enim tam conspectus celeritas indicatur, quam caduce fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa praeterunt, & saepe honor saeculi abiit antequam uenerit. Sequitur. Et ait illi: Tibi da. pote. dierum uniuersam & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, & cui uolo, do illa. T I T V S. In utroque mentiebatur: neque enim habebat, nec conferre poterat quo carebat. nullus enim obtinet potestatem, sed ad pugnam est aduersarius derelictus. A M B R O. Alibi enim legitur, quia omnis potestas a Deo est: itaque a Deo est potestatis ordinatio, a malo ambitio potestatis, nec est potestas mala, sed is qui male uirtu potestare. Quid ergo, bonum est uti potestare? Audere honori? bonum si dederat non eripiat. Distingue tamen hoc ipsum bonum: alius enim bonus in saeculo: alius perfecte uirtutis usus. Bonum est enim Deum querere, & cognoscenda diuinitatis studium nullis occupationibus impediri, quod si is qui Deum quaerit propter fragilitatem carnis & mentis angustias saepe tentatur, quantum magis qui saeculum quaerit, obnoxius est? Docemur ergo ambitionem despicere, eo quod diaboli subiecit potestati. T I T V S. Habet autem forensis gratia domesticum periculum, & vt dicitur alius prius seruit. curatur ad obsequium, vt honore donetur, & dum uult esse sublimior, simulata humilitate fit uilior. vnde subdit. Tu ergo si adoraueris coram me, erunt tibi omnia subdita. CYRILL. Quomodo tu cuius fors est inextinguibilis flamma, qualiter omnium domino quae suauis spondes? putasti cultorem habere, cuius metu tremunt uniuersa? O R I G. vel aliter totum: Duo reges certatim regnare festinant. peccati rex peccatoribus diabolus, & iustitiae rex iustus Christus sciensque diabolus ad hoc uenisse Christum, vt regnum eius tolleret, ostendit ei omnia regna mundi: Non quidem regnum Persarum, & Indorum, sed regnum suum quomodo regnaret in mundo, quomodo. alii regnentur a fornicatione, alii ab auaritia. Et ostendit ei in puncto temporis: hoc est in praesenti temporum cursu, quia ad comparationem aeternitatis, puncti obtinet instar. neque enim necessarium habebat Saluator, vt ei diutius huius saeculi negotia monstrarentur, sed ita tim vt aciem luminum suorum ad contemplanandum uertit, & peccata regnantia, & eos qui regnauerunt a uirtutis conspectu. dicit ergo ad eum: Venisti, ut aduersus me de imperio dimicet: adora me, & accipe regnum quod teneo. Verum, dominus uult quidem regnare, & quasi iustitia ut absque peccato regnet. uult gentes sibi esse subiectas, ut seruiant ueritati, nec sic uult regnare ceteris, ut ipse regnetur a diabolo: vnde sequitur. Et respondens Iesus dixit illi: Scriptum est: Dñm Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Cat. au. S. Tho. T 4 B E D A

lib. 2. ca. 4. Homil. 29. Oracione in sancta la uacrum. lib. 2. c. 6. Hom. 29. In sermone praef. loci.

BEDA. Dicens diabolus Saluatori. Si prociens adoraueris me. & contrario audit. qd ipse magis adorare eum debeat. quasi dominu & Deum suum. CYRIL. Qualiter autem, si em hereticos si lius est creatura, adoratur? quod crimes inferretur aduersus eos, qui seruierunt creaturae, & non creatori, si filium em eos creatura existentem colimus ta quam Deum? ORI. Vel aliter: hos, inquit omnes ppter ea mihi volo esse subiectos, vt dnm Deum adorent, & ipsi soli seruian: tu autem a me vis incipere peccatum qd ego dissoluturus huc veni. CYRIL. Hoc autem mandatum eis terigit intima, ante aduentum enim eius ipse ybique colebat: lex autem diuina eiciens ipsum a domino vsurpato: adorare statuit soli eum, qui naturaliter Deus est. BEDA: Quare autem aliquis quomodo conueniat quod hic precipitur: soli domino seruicium Apostoli verbo qui dicit: Per charitatem seruite inuicem? Sed in graeco dulia intelligitur seruitus communis: hoc est siue Deo, siue homini exhibita. Latra aut vocatur seruitus diuinitatis cultui debita. Tubemur ergo per charitatem seruire inuicem, quod est graece laetuis. Tubemur vni Deo seruire, quod est graece laetuis. Vnde hic dicitur: Et illi soli seruies, quod est graece laetuis. c. A M B R O. Sequitur iactantiae telum, quo in procliu de linquitur, quia dum homines gloriam virtutis lux iactare deliderant, de loco meritorum, & statione decidit. vnde dicitur: Et du. j. in Hieru. & sta. eum supra pinnaculum templi. ORI. Sequitur plane quasi Athleta ad tentationem sponte proficiens, & quodammodo loquebatur: Duc quo vis, & inuenies me in omnibus fortiore. A M B R O. Ita est autem iactantia vt dum se putat vnusquisque ad altiora ascendere: sublimium vsurpatione factorem ad inferiora trahatur. vnde sequitur: Et dixit illi: fili? Dei es, mitte te hinc deorsum. A T H A N A. Non autem contra diuinitatem certam diabolus inuicemque enim audebat, & ideo dicebat: Si filius Dei es: sed cum homine certamen inuit, quem quondam seducere potuit. A M B R O. Vere autem diabolica vox est, quae mentem hominis de gradu altiori meritorum precipitare contendit, simul infirmitatem suam diabolus malitiamq; designat, quia nemini potest nocere nisi ipse deorsum se miserit. nam qui relictis coelestibus terrena elegit, voluntarium quoddam precipitium vite labentis incurrit, simul quoniam telum suum diabolo vidit obtusum, qui omnes homines proprie subiecerat potestati, plus cepit q hominem iudicare. Transfiguratur autem se Sathanas velut Angelum lucis, & de scripturis saepe diuinis laqueum fidelibus parat. vnde sequitur: Scriptam est enim, quoniam Angelis suis mandauit de te, vt conseruent te, & quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. ORI. Vnde tibi diabo hoc scire, qd ista scripta sunt: numquid legisti Prophetas vel diuina eloquia? legisti quidem, non vt ipse ex lectione eorum melior fieres, sed vt de simplici litera eos qui amici sunt literae interficias. scis quasi de aliis ei voluminibus loqui uolueris, no decipies. A M B R O. Ergo non te capiat haereticus, quia potest de scripturis aliqua exempla proferre. vntur & diabolus testimonis scripturarum, non vt doceat, sed vt fallat. ORI. Vide autem quomodo & in ipsis testimoniis versipellis est: vult enim minuire gloriam Saluatoris, quasi Angelorum indiget auxilio offensuras pedem nisi eorum manibus subleuetur. Hoc enim testimonium no de Christo, sed de sanctis generaliter scriptum est. neque enim indiget Angelorum auxilio qui maior est Angelis, quin potius disce diabo, qd nisi Deus adiuuaret. Angelos. offenderent pedem suum, & tu propterea offendisti, quia credere in Iesum Christum Deum filium noluisti. Quare autem illes quod sequitur. Super aspitem & basilicum ambulabis nisi quia tu es basiliscus, tu draco, tu leo? A M B. Sed dñs rursus ne ea quae de se fuerant prophetizata ad arbitrium diaboli putaret esse facienda, sed diuinitatis proprietate auctoritate seruaata versutiae eius occurrit, vt quia scripturarum exemplum pretenderat, scripturarum vinceret exepis. vnde sequitur: Et respondens Iesus ait illi: Dicitum est quia non tentabis dominum Deum tuum. CHRY. Diabolicum enim est seipsum iniicere ad pericula, & tentare si eripiat Deus. CYRIL. Non enim tentantibus largitur Deus auxilia, sed credentibus in eum. vnde Christus tentantibus eum non ostendebat miracula, quibus dicebat: Generatio praua signum querit, & non dabitur ei. CHRY. Aspice autem quomodo non tur-

δ'δ'λελα. λ'α'τ'ρε'ια.

δ'δ'λε'υ'εν. λ'α'τ'ρε'υ'εν.

Hom. 31.

Hom. 31.

Hom. 31.

barus est dominus: immo de scripturis humillime cum iniquo disceperat, vt conformeris Christo pro posse. Nouit diabolus arma Christi, quibus succubuit, ex mansuetudine enim cepit, ex humilitate deuicit. Tu quoque, cum videris hominem effectum diabolum, & tibi obuiantem eo modo deuincas. decaes animam tua formare os condecet ori Christi, sicut n. cum Romanus forsitan redidit iudex: no exaudiet responsum ignorantis eo modo loqui quo ipse, sic & Christus nisi suo modo loquaris, no exaudiet te, nec vacabit tibi. GREGO. Nif. senus. Legitime autem pugnant agonis reperitur terminus, vel quod aduersarius sua sponte cedat vincenti, vel trino casu deponitur secundum pugnatore artis decretum. vnde sequitur. Et consummata omni tentatione diabolus recessit vsque ad tempus ab illo. A M B R O. Non dixisset scriptura omnem tentationem consummatam, nisi in tribus praemissis esset omnium materia delictorum, quia causa tentationum, causa cupiditatis sunt, scilicet carnis oblectatio, spes gloriae, auditas potestae. A T H A. Accesserat quidem ad eum hostis, vt ad hominem, non inueniens autem in ipso antiqui sui seminis signa, discessit. A M B R O. Vnde ergo ipsum diabolum in studio non esse pernicem: cedere ve re solere virtuti, & si inuidere non desinat inflare formidat, quia frequentius refugit trium phari. audito itaque Dei nomine recessit, inquit, vsque ad tempus: postea enim non tentaturus, sed aperte pugnaturus venit. THEO. Vel quia de voluptate tenta uerat in deserto recessit ab eo vsque ad tempus crucis, in quo est erat de tristitia tentaturus. M A X I. Vel diabolus in deserto Christo suggesterat praefere mundi materiam diuini amoris, quem dominus retrocedere iussit, quod erat indicium diuini amoris. vnde postea satagebat praeruariorum eum facere dilectionis ad proximos: & ideo doceat eo semitas vite, prouocabat ad illius infidias Phariseos & Scribas, vt ad eorum odium peruertantur, sed dominus dilectionis intuitu, quem habebat in eos mouebat, arguebat, beneficia conferre non cessabat. A V G V. de Con. euan. Totum autem hoc similiter Mattheus narrat, sed non eodem ordine. vnde incertum est quid prius factum sit, vtrum regna terrae prius demonstrata sint ei: & postea in pinnam templi leuatus sit: an hoc prius, & illud postea, nihil tamen ad rem dum omnia facta esse manifestum sit. M A X I. Ob hoc autem euangelistarum, hanc iste, illam vero ille praemittit, quia inanis gloria, & auaritia adiuuicem sese giunt. ORIG. Ioannes autem quia a Deo exordium fecerat, dicens: In principio erat verbum, tentatione dñi non descripsit, qd Deus tentari non potest, de quo erat sermo, quia vero in Matthei euangelio, & in Luca generatio hominis scribitur, & in Marco: homo autem est, quia tentatur: ideo Mattheus, Lucas, & Marcus tentationem domini descriperunt. d. O R I G E N E S. Quia dominus tentatorem vice rat, virtus ei addita est, quantum scilicet ad manifestationem. vnde dicitur. Et regressus est Iesus in virtute spiritus in Galilaeam. B E D A: Virtutem spiritus signa miraculorum dicit. C Y R I L L V S. Agebat autem miracula, non ab extrinseco, & quasi acquisitam habens spiritus sancti gratiam, sicut alii sancti, sed potius cum esset naturaliter Dei filius, & consors omnium quae sunt patris, tamquam propria virtute, & operatione vntur ea quae est spiritus sancti. Decibat autem. extinguit eum notum fieri, & humanationis fulgere mysterium apud eos qui erant de sanguine Israel. Ideo sequitur. Et facta exiit per vniuersam regionem de illo. B E D A. Et quia sapientia pertinet ad doctrinam, virtus vero refertur ad opera, vtraque hic coniunguntur. vnde sequitur. Et ipse docebat in Synagogis eorum. Synagoga graece, latine dicitur congregatio, quo nomine non solum turbarum conuentum, sed & domum, in qua ad audiendum verbum Dei conueniebant Iudaei, appellare solebant, sicut nos ecclesias, & loca, & choros fidelium vocamus. uerum differt inter Synagogam, quae congregatio, & ecclesiam quae conuocatio interpretatur, quia scilicet & pecora, & quaeque res congregari in unum possunt, conuocari non possunt, nisi ratione uentia: ideo noua graeae populum quasi maiore dignitate praeditum, & rectius ecclesiam, quam Synagogam nominare Apostolicis doctrinis usum est. Merito autem, & magnificatus a praesentibus, afferatur praecedentibus factorum didorumque indicis, cum

Lib. 2. c. 16.

Hom. 29.

Hom. 32.

συναγωγη

ε'κκλη'σια

α'β'η'κα'λι'ω

qd est conuoco.

cum sequitur: Et magnificatus ab omnibus. ORIG. Caue autem ne beatorum tantum illos iudices, & te arbitris priuatum esse Christi doctrina, quia nunc etiam in toto orbe docet per organa sua, & nunc magis glorificatur ab omnibus quam illo tempore quo tantum in vna prouincia cognoscebat. CYRIL. Largi tur autem sui notitia illis inter quos educatus est secundum carnem. vnde sequitur: Et venit Nazara. vbi erat nutritus. THEO. Vt & nos doceat prius proprios beneficiare & docere: deinde & ad reliquos amicitia spargere. B E D A. Confluebant autem die Sabbati in synagogis, vt feriatas mundi negotijs ad meditando legis monita quieto corde residerent. vnde sequitur. Et intra secundum consue. suam die Sabbati in synagogam. A M B R O. Ita autem Dominus ab omnia se curauit obsequia, vt ne lectoris quidem asperneret officium. vnde sequitur: Et surrexit legere, & traditus est illi liber Isai. Accepit quidem librum, vt ostenderet seipsum esse, qui locutus est in Prophetis, & remoueret sacrilegia peridorum, qui alium Deum dicit veteris testamenti, alium noui, vel qui initium Christi dicit esse de Virgine. Quomodo n. capite ex virgine, qui ante virginem loquebat? ORIG. Non autem fortuito reuoluit librum, & caput de se vaticinans reperit lectionis, sed hoc prouidentiae Dei fuit. vnde sequitur: Et vt reuol. lib. inue. lo. vbi scri. erat, spiritus Domini super me. Christus enim est qui ita commemorat. A T H A. Explicans enim nobis causam factae in mundo reuelationis & suae humanationis hoc dicit, sicut enim filius cum sit spiritus dator, non recusat fateri tanquam homo, quod in spiritu Dei eicit demonia, ita non recusat dicere, spiritus domini super me, pro eo quod factus est homo. CYRIL. Similiter autem fatemur eum vnicum fuisse in quantum carnem suscepit. vnde sequitur. Propter quod vnxit me: non enim vnxit diuina natura, sed quod nobis cognatum existit, sic etiam & quod dicit se missum, imputandum est humanitati. nam sequitur: Euangelizare paupe. mi. me. A M B R O. Vides trinitatem coeternam atque perfectam, ipsum loquitur scriptura Iesum Deum hominemque in vtero perfectum. loquitur & patrem & Spiritum sanctum, qui cooperatur ostenditur, quando corporali specie flectit columba descendit in Christum. ORIG. Pauperes autem nationes dicit, istis n. erant pauperes nihil omnino possidentes, non Deum, non legem, non Prophetas, non iustitiam, non reliquas virtutes. A M B R. Vel vniuersaliter vnxitur oleo spirituali & virtute caelesti, vt pau peritatem conditionis humanae thesauro resurrectionis rigaret aeterno. B E D A. Micitur etiam euangelizare pauperibus dicens: Beati pauperes, quia vestrum est regnum caelorum. CYRIL. Forsitan enim pauperibus spiritu in his ostendit exhibitum liberale donum inter omnia dona, quae per Christum obtinentur. Sequitur: Sanare contritos corde. vocat contritos corde debiles, fragilem mentem habentes, & resillere nequeunt in subitibus passionum, quibus remedium sanitatis promittit. B A S I L I V S. Vel contritos corde venit sanare, i. remedium dare habitibus cor contritum a Sathana per peccatum, eo quod praeter ceteris peccatum cor humanum prostermit. B E D A. Vel quia scriptum est, Cor contritum & humiliatum Deus non spernit: ideo missum se dicit ad sanandum contritos corde secundum illud Psalmi: Qui sanat contritos corde. Sequitur: Et praedicare captiuis remissionem. CHRY. Captiuitatis vocabulum multiplex est. Est enim captiuitas bona, sicut Paulus dicit: Captiuantes omnem intellectum ad obedientiam Christi. Est & praua & sensibilibus, quae est a corporalibus hostibus, sed deterior est intelligibilis de qua hic dicit: Fungitur enim peccatum pessima tyrannide, praecipiens mala & obediens confundens: ab hoc intelligibili carcere nos Christus eripuit. THEOPH. Possunt autem & haec de mortuis intelligi, qui captiui existentes soluti sunt ab inferni Domini per Christi resurrectionem. Sequitur: Et visum caecis. CYRIL. Profluentes enim a diabolo tenebras in corda humana, Christus quasi Sol iustitiae remouit faciens homines filios non noctis & tenebrarum, sed lucis & diei. Qui enim aliquando errabant, perceperunt iustorum semitas. Sequitur: Dimittere contra hos in remissionem. ORIG. Quid enim ita fractum atq; collisum fuerat vt homo, qui a Iesu dimissus est & sanatus? B E D A: Vel dimittere contra hos in remissionem. id est eos qui legis pon-

dere importabili fuerant depressi releuare. ORIG. Ita autem omnia praedicta sunt, vt post visionem ex caecitate, post libertatem ex vinculis, post sanitatem a diuersis vulneribus veniamus ad annum Domini acceptum. vnde sequitur: Praedicare annum Domini acceptum. Aiunt autem quidam iuxta simplicem intelligentiam anno vno Euangelium Saluatore in Iudaea praedicasse, & hoc est quod dicitur: Praedicare annum Domini acceptum. Vel annus Domini acceptus est totum tempus Ecclesiae quod dum versatur in corpore peregrinat a Domino. B E D A. Neque enim solus ille annus quo Dominus praedicabat fuit acceptabilis, sed etiam ille quo praedicabat Apostolus dicens: Ecce nunc tempus acceptabile. Post annum sane Domini acceptabilem subdit: Et dicitur retributionis scilicet extrema, quando reddet unicuique secundum opus suum. A M B R O S I. Vel diem hunc annum Domini acceptum dicit perpetuis diffusum temporibus, qui redire in orbem laboris nesciat, continuationem fructus hominibus & quietis indulget. Sequitur: Et cum pl. illi. red. mi. ni. & sedit. B E D A: Librum audientibus illis, qui ad eum legunt, sed lectum ministro reddidit, quia dum esset in mundo palam locutus est docens in synagogis & templo, sed ad caelestia reuersurus his, qui ab initio viderant, & ministri sermonis fuerant euangelizandi officium tradidit. Stans legit, quia nobis scripturas quae de ipso erant aperuit, quia in carne dignatus est operari, sed reddito libro resedit, quia se supernae quietis solio restituit. Stare enim operantis est, sedere autem quietis vel iudicantis, sic & praedicator verbi surgat, legat id est operetur & praediceat & resideat, id est praemia quietis expectet. Reuoluit autem librum legit, quia Ecclesiam misso spiritu omnem veritatem docuit. plicatum ministro reddidit, quia non omnia omnibus dicenda, sed pro captu audientium committit doctore dispensandum verbum. Sequitur: Et omnium in syn. occ. erant intem. in eum. ORIG. Et nunc etiam si volumus, oculi nostri possunt intendere Saluatore rem. Cum enim principalem cordis tui direxeris aciem ad sapientiam, & veritatem Dei: vnigenitum contemplan dum, oculi tui intuentur Iesum. CYRIL. Tunc autem omnium oculos conuerterat ad se, quodammodo stupentium qualiter literas nouit quas non didicit, sed quoniam mos erat Iudaeis, promulgatas de Christo Prophetas dicere consummari, vel in quibusdam eorum praepositis, vel in aliquibus sanctis Prophetis Dominus hoc praediceat. vnde sequitur: Caput autem did. ill. quia ho. imple. est haec scriptura in auribus vestris. B E D A: Quia scilicet sicq; illa scriptura praedicebat, & magna faciebat, & maiora Dominus euangelizabat. e. CHRYSO. Cum venisset in Nazareth Dominus a miraculis abstinet, ne prouocaret eos ad maiorem liuorem. Praedicit autem eis doctrinam non minus admirandam miraculis. erat enim quaedam diuina gratia ineffabilis in dictis Saluatoris concurrens animas per mulcens auditorum. vnde dicitur: Et omnes resti. il. da. & miraba. in verbis gratiae quae procedebant de ore ipsius. B E D A: Testimonium illi dabant attestando illum vere esse vt dixerat, de quo Propheta cecinerat. CHRY. Sed stulti admirantes sermonis virtutem, parvipendunt ipsum ab eo qui putabatur pater. vnde sequitur: Et dicebat. Nonne hic est filius Ioseph? CYRIL. Sed quid impedit vt venerabilis & admirabilis sit, si filius esset vt putabatur Ioseph? Nonne vides diuina mira? Sathanam iam prostratum? nonnullos ab his agilitudinibus liberatos? CHRY. Post multum enim tempus & signorum ostensionem profectus est ad eos, nec eum sustinerunt, sed iteru se faciebant inuidia. vnde sequitur: Et ait illis, vti que dice, mi. hac simili. Medice eu. reipsum. Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. CYRIL. Commune quidem proverbium erat apud Hebraeos ad improprium excogitatum, clamabant enim aliqui contra medicos infirmos, Medice. sana te ipsum. G L O. Quasi dicerent, Qui in Capharnaum plures te curasse audiuimus, cura etiam te ipsum, id est fac similiter in tua ciuitate, vbi conceptus es & nutritus. A V G. de Consen. Euang. Cum autem iam magna ab illo facta fuisset commemorant, quae non dum narraffe scit: quid euidetius quam hoc eum scienter occupasse narrandum? Neq; enim tantum ab eius baptismo progressus est vt obliuisceretur, non dum se aliquid commemorasse de his

Lib. 2. c. 42.